

ΜΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΕ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

|| Εύη Χαριτούδη
Βιβλιοθηκονόμος

01

Η Αίθουσα Payne το 1947. Από αριστερά: Lilian (Ann) Jeffreys, John Cook (τότε διευθυντής της Σχολής), Enid Cook (σύζυγος του διευθυντή), Helen Thomas (μετέπειτα Waterhouse, βιβλιοθηκονόμος της Σχολής κατά το ακαδημαϊκό έτος 1946–1947), Herbert Schoen (·), Geoffrey Kirk και Σύλβια Αποστολίδου (μετέπειτα Ιωαννίδου, γραμματέας της Σχολής την περίοδο εκείνη). Φωτ.: Αρχείο ΒΣΑ.

ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ, ΣΗΜΕΙΟ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ ερευνητών και φοιτητών από όλο τον κόσμο, αλλά και χώρος με τεράστια ιστορία, η Βιβλιοθήκη της Βρετανικής Σχολής Αθηνών βρίσκεται εκεί όπου χτυπάει η καρδιά της Σχολής.

Ο GEORGE FINLAY ΚΑΙ Η ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Η Βιβλιοθήκη ιδρύθηκε το 1886, μαζί με τη Σχολή, και εμπλουτίστηκε σημαντικά το 1899 όταν περιήλθε στην ιδιοκτησία της η συλλογή του Σκωτσέζου φιλέλληνα George Finlay (1799–1875). Αυτή η συλλογή της έδωσε έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα, καθιστώντας την μία άξια λόγου ερευνητική βιβλιοθήκη.

Ιστορικός, ταξιδευτής και βιβλιόφιλος, ο Finlay συγκέντρωσε βιβλία σχετικά με την ιστορία και την τοπογραφία της Ελλάδας, καθώς και ταξιδιωτικά κείμενα για την Ελλάδα και την Εγγύς Ανατολή. Η συλλογή του είναι ιδιαίτερος πλούσιος σε δημοσιεύματα για τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας και την περίοδο της βασιλείας του Όθωνα. Τα βιβλία αυτά είναι από μόνα τους σημαντικά, καθώς αποτελούν όλη τη βασική βιβλιογραφία της εποχής σχετικά με την εν λόγω περίοδο. Αυτό όμως που τα κάνει μοναδικά είναι οι πλούσιες χειρόγραφες σημειώσεις στο περιθώριο του κειμένου από τον ίδιο τον Finlay, σημειώσεις επεξηγηματικές, πολύ συχνά αποτελούμενες από καυστικά σχόλια. Τα σχόλια αυτά είναι ενίοτε διορθώσεις ως προς την τοπογραφία, κάτι που συναντάται κυρίως σε βιβλία συγγραφέων που δεν γνώριζαν καλά τον ελλαδικό χώρο. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι επιστολές των συγγραφέων των βιβλίων προς τον Finlay, τις οποίες ο ίδιος τοποθέτησε μέσα στα βιβλία τους.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ένα αντίτυπο του *On Liberty* (1859) του John Stuart Mill, όπου βρίσκεται κολλημένη μια επιστολή του συγγραφέα, στην οποία ευχαριστεί τον Finlay για τις πληροφορίες που του έδωσε και του γράφει για την πρόθεσή του να επισκεφθεί την Ελλάδα για δεύτερη φορά. Γνώστης της αρχαίας ελληνικής, ο Mill παραθέτει ένα κείμενο του Αριστοφάνη στην επιστολή του. Στο πίσω μέρος του βιβλίου, ο Finlay έχει κολλήσει μια κριτική στο *Liberty, Equality, Fraternity* του James Fitzjames Stephen που δημοσιεύτηκε στους *The Times* το 1874, δηλαδή μια κριτική στην κριτική που ασκήθηκε στον Mill. Αποσπάσματα εφημερίδων συναντάμε συχνά στα βιβλία της Συλλογής Finlay. Είναι πάντα σχετικά με το περιεχόμενο των βιβλίων και σε πολλές περιπτώσεις διευκολύνουν την κατανόσή τους ή με κάποιον τρόπο συμπληρώνουν το κείμενο και για τον λόγο αυτό έχουν μεγάλο ενδιαφέρον και για τον σύγχρονο αναγνώστη.

Εκτός από βιβλία, ο Finlay είχε συλλέξει φυλλάδια, πολλά από τα οποία είναι εξαιρετικά σπάνια. Στη συλλογή του βρίσκουμε επίσης εφημερίδες από την περίοδο του Αγώνα της Ανεξαρτησίας και των πρώτων χρόνων του νέου ελληνικού κράτους, όπως τις: *Ελληνικά Χρονικά*, *Φίλος του Νόμου*, *Εφημερίς Αθηνών*, *Courrier de Smyrne*, *Ανεξάρτητος Εφημερίς*, *Σωτήρ*, *Απόλλων*, *Αθίνα* (στην οποία ο Finlay έγραψε τέσσερις φορές, με ψευδώνυμο), *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος* (την επίσημη κυβερνητική εφημερίδα) και τη δυσσεύρητη *Telegrafo Greco*.

Ως ταξιδευτής, ο Finlay είχε στην κατοχή του χάρτες, οι οποίοι συμπεριλαμβάνονται στη συλλογή της Βιβλιοθήκης

και έχουν σήμερα ιστορική σημασία. Ξεχωρίζουμε έναν χάρτη της Πελοποννήσου από το 1830, που σχεδίασε ο William Leake (1777–1860) και ολοκλήρωσε ο William Gell (1777–1836). Χάρη στην αρχαιογνωσία των δημιουργών του, ο χάρτης αυτός έχει κάποιες ενδιαφέρουσες σημειώσεις. Έτσι, στο σημείο στο οποίο βρίσκεται η Ιωλκός διαβάζουμε ότι από εκεί ξεκίνησε η Αργοναυτική εκστρατεία. Στην Αυλίδα αναγράφεται ότι από εκεί ξεκίνησαν οι Έλληνες για τον Τρωικό πόλεμο. Ο Leake υπήρξε φίλος και συνταξιδιώτης του Finlay. Ο William Gell ήταν και ο ίδιος ταξιδευτής και μάλιστα έγραψε ταξιδιωτικά βιβλία, τα οποία ο Finlay είχε στην κατοχή του (*Itinerary of Greece*, *Itinerary of the Morea*, *Journals of the Morea*). Τα βιβλία αυτά φαίνεται πως χρησιμοποίησαν ο Finlay με τον Leake όταν ταξίδευαν στην Ελλάδα, όπως οι σημερινοί ταξιδιώτες χρησιμοποιούν ταξιδιωτικούς οδηγούς. Στις σελίδες τους βρίσκουμε χειρόγραφες σημειώσεις που συμπληρώνουν ή διορθώνουν το κείμενο, αλλά και σχέδια κτιρίων και μνημείων που συναντούσαν στα ταξίδια τους. Στους ένθετους χάρτες των βιβλίων σημείωναν τις διαδρομές που ακολουθούσαν με κόκκινο μελάνι. Στη συλλογή χαρτών βρίσκουμε έναν χάρτη της Πελοποννήσου τυπωμένο στο Λονδίνο το 1826, από το τυπογραφείο Arrowsmith, στον οποίο είναι σημειωμένη μια διαδρομή με κόκκινο μελάνι.

Ο Finlay κατά κανόνα αγόραζε τα βιβλία του, αν και μερικά από αυτά του προσφέρθηκαν από τους συγγραφείς τους ως δώρα. Το αντίτυπο του *Sardanapalus* (1822) του Λόρδου Βύρωνα, που περιήλθε στην κατοχή της Βιβλιοθήκης ως μέρος της Συλλογής Finlay, έχει μια ενδιαφέρουσα ιστορία. Στη σελίδα τίτλου διαβάζουμε πως ανήκε στον ίδιο τον Λόρδο Βύρωνα και δωρίστηκε στον Finlay. Στην απέναντι σελίδα όμως, υπάρχει μια χειρόγραφη επεξήγηση του τελευταίου, ότι στην πραγματικότητα το βιβλίο δεν δωρίστηκε, αλλά βρέθηκε στα χέρια του με τη συγκατάθεση του Μπάρον.

ΜΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΟΥ ΕΜΠΛΟΥΤΙΖΕΤΑΙ ΔΙΑΡΚΩΣ

Από την απόκτηση της Συλλογής Finlay και εξής η Βιβλιοθήκη της Βρετανικής Σχολής Αθηνών εμπλουτίζεται συνεχώς με νέο υλικό. Εδώ και χρόνια αποτελεί μια από τις σημαντικότερες βιβλιοθήκες σε θέματα Ελληνικών Σπουδών διεθνώς, μια ανεκτίμητη πηγή για αρχαιολόγους, ιστορικούς και όσους μελετούν τον ελληνικό πολιτισμό. Η τοπογραφική της συλλογή είναι ιδιαίτερος πλούσιος και περιλαμβάνει υλικό από ανασκαφές και έρευνες πεδίου σε όλη την Ελλάδα και επιλεγμένες περιοχές στη Μικρά Ασία, τη Μαύρη Θάλασσα, την Ιταλία και την Αίγυπτο. Συλλέγει συστηματικά υλικό στους τομείς της Ελληνικής Προϊστορίας, της Μεθοδολογίας της Αρχαιολογίας, της Ελληνικής Επιγραφικής και της Βυζαντινής Τέχνης και Αρχιτεκτονικής. Η έμφαση που δόθηκε στους τομείς αυτούς δεν είναι τυχαία. Οι αρχαιολογικές ανασκαφές της Βρετανικής Σχολής αφορούσαν κυρίως προϊστορικές θέσεις, ιδίως στα πρώτα χρόνια, και έτσι δημιουργήθηκε από νωρίς η ανάγκη να υπάρχει βιβλιογραφία ικανή να υποστηρίξει την τρέχουσα αρχαιολογική έρευνα. Με τη δημιουργία του Εργαστηρίου Fitch, του πρώτου εργαστηρίου για τη μελέτη αρχαιοτήτων με τη χρήση μεθόδων θετικών επιστημών στην Ελλάδα, κατέστη σαφές ότι η Βιβλιοθήκη θα πρέπει να υποστηρίζει το

02

Πορτρέτο του George Finlay σε νεαρή ηλικία. Φωτ.: Αρχείο ΒΣΑ.

03

Ο Finlay έχει γεμίσει τις σελίδες του βιβλίου του Sir William Gell (1819, βλ. Βιβλιογραφία) με σημειώσεις και σχέδια. Στο σημείο που αναφέρεται στη Σαλαμίνα και την Αίγινα, προσθέτει τις δικές του ανακαλύψεις.

Συγκεκριμένα, γράφει για το ιστορικό μοναστήρι του Αγίου Νικολάου στο Κανάκιανη στη Σαλαμίνα και τα αρχαία ερείπια στην τοποθεσία Κολώνες στα νότια του νησιού και ζωγραφίζει ένα τοιχίο. Το βιβλίο περιέχει έναν χάρτη στον οποίο ο Finlay, κατά την προσφιλή του συνήθεια,

σημάδεψε τις διαδρομές που ακολούθησε με κόκκινο μελάνι. Στο τέλος του βιβλίου έχει γεμίσει 18 σελίδες με χειρόγραφες σημειώσεις.

04

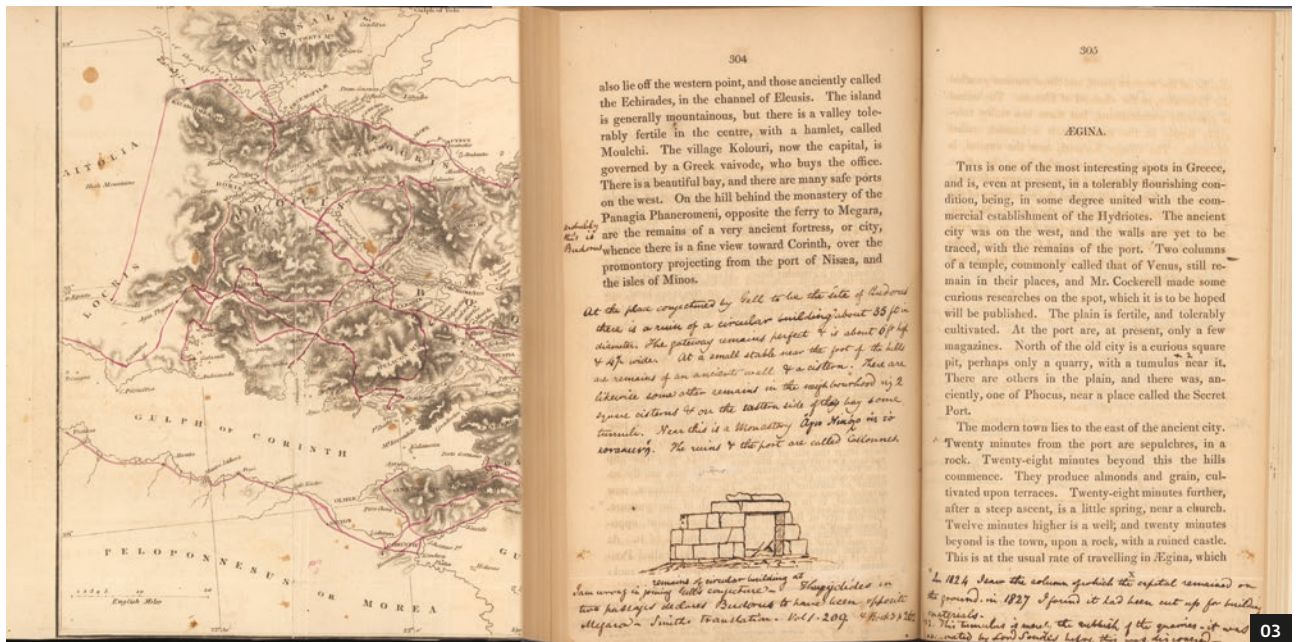
Η Συλλογή Finlay περιλαμβάνει εφημερίδες της περιόδου του Αγώνα της Ανεξαρτησίας και των πρώτων χρόνων της σύστασης του νέου ελληνικού κράτους.

05

Το αντίτυπο του *Sardanapalus* του Λόρδου Βύρωνα που έχει στην κατοχή της η Βιβλιοθήκη ανήκε στον ίδιο τον Μπάιρον και περιήλθε αργότερα στην κατοχή του Finlay. Ο Finlay εξηγεί πώς απέκτησε το βιβλίο με χειρόγραφο σημείωμα.

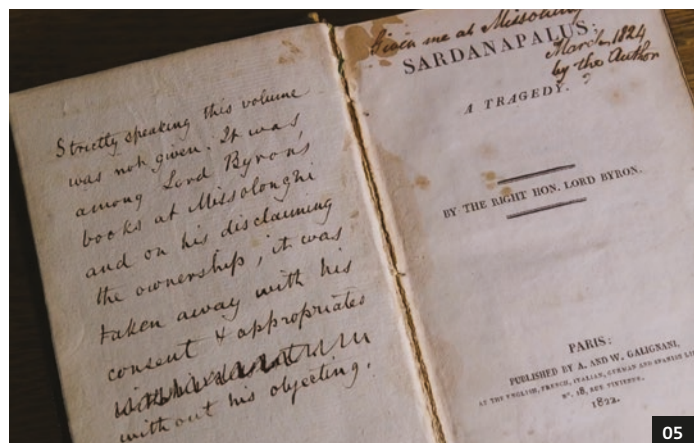
02

03

04

05

06

06

Το κυρίως αναγνωστήριο της Βιβλιοθήκης (Αίθουσα Penrose), το 1947. Όρθια, η τότε γραμματέας της Βρετανικής Σχολής Σύλβια Αποστολίδου (μετέπειτα Ιωαννίδου). Καθήμενη, η σπουδάστρια της Σχολής Helen Thomas (μετέπειτα Waterhouse, συγγραφέας της ιστορίας των πρώτων εκατό χρόνων της Βρετανικής Σχολής Αθηνών). Φωτ.: Αρχείο ΒΣΑ.

07

Το εσωτερικό της Βιβλιοθήκης στις αρχές του 20ού αι. Διακρίνεται το πορτρέτο του Francis Cranmer Penrose (1817–1903), πρώτου διευθυντή της Σχολής. Φωτ.: Αρχείο ΒΣΑ.

08

Σχέδιο της Βιβλιοθήκης από τον αρχιτέκτονα Heaton Comyn. Φωτ.: Αρχείο ΒΣΑ.

07

έργο του εργαστηρίου συλλέγοντας υλικό σχετικό με την αρχαιολογική μεθοδολογία και την ανάλυση των υλικών, κυρίως του πλούι. Από την ίδρυση της Βρετανικής Σχολής, πολλά από τα μέλη της ήταν επιγραφολόγοι και προκειμένου να υποστηρίξει η Βιβλιοθήκη το ερευνητικό τους έργο, δημιούργησε μια πλουσιότατη συλλογή επιγραφικών συγγραμμάτων, η οποία δεν σταμάτησε ποτέ να εμπλουτίζεται συστηματικά. Η συλλογή βιβλίων Βυζαντινής Τέχνης και Αρχιτεκτονικής συμπληρώνει τη συλλογή σχεδίων και φωτογραφιών κτισμάτων της Βυζαντινής περιόδου που βρίσκεται στο αρχείο της Σχολής (Byzantine Research Fund). Αυτές οι δύο συλλογές (αρχείων και βιβλίων) καθιστούν τη Βρετανική Σχολή Αθηνών μια πολύτιμη πηγή πληροφοριών για τους μελετητές της βυζαντινής αρχιτεκτονικής.

Η Βιβλιοθήκη διαθέτει επίσης μια συλλογή περιοδικών με περίπου 1.300 τίτλους. Έχει στην κατοχή της όλους τους σημαντικούς τίτλους που αναφέρονται στην Αρχαιολογία στην Ελλάδα και στις Ελληνικές Σπουδές. Αυτό που κάνει όμως μοναδική τη συλλογή της είναι οι τίτλοι αρχαιολογικών περιοδικών από χώρες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης. Η απόκτηση των τίτλων αυτών ξεκίνησε το 1912, όταν οι υπεύθυνοι των βιβλιοθηκών των αρχαιολογικών σχολών στην Αθήνα αποφάσισαν από κοινού να εξειδικεύσουν τις συλλογές τους προς διαφορετικές κατευθύνσεις. Εκείνη την εποχή, υποδιευθυντής και βιβλιοθηκονόμος της Βρετανικής Σχολής Αθηνών ήταν ο Frederick William Hasluck (1878–1920), ο οποίος είχε ερευνητικά ενδιαφέροντα στην Εγγύς Ανατολή και τα Βαλκάνια. Έτσι η Βρετανική Σχολή δεσμεύτηκε να αναπτύξει μια συλλογή για την αρχαιολογία των περιοχών αυτών και κάπως έτσι ξεκίνησαν οι συνδρομές και οι ανταλλαγές αυτών των περιοδικών, οι οποίες στην πορεία των χρόνων διατηρή-

θηκαν με μεγάλη δυσκολία, ιδίως σε περιόδους πολέμων και πολιτικής αστάθειας. Σήμερα, η Βιβλιοθήκη της Βρετανικής Σχολής μπορεί να υπερηφανεύεται ότι έχει στην κατοχή της δυσεύρετα περιοδικά από τις περιοχές αυτές.

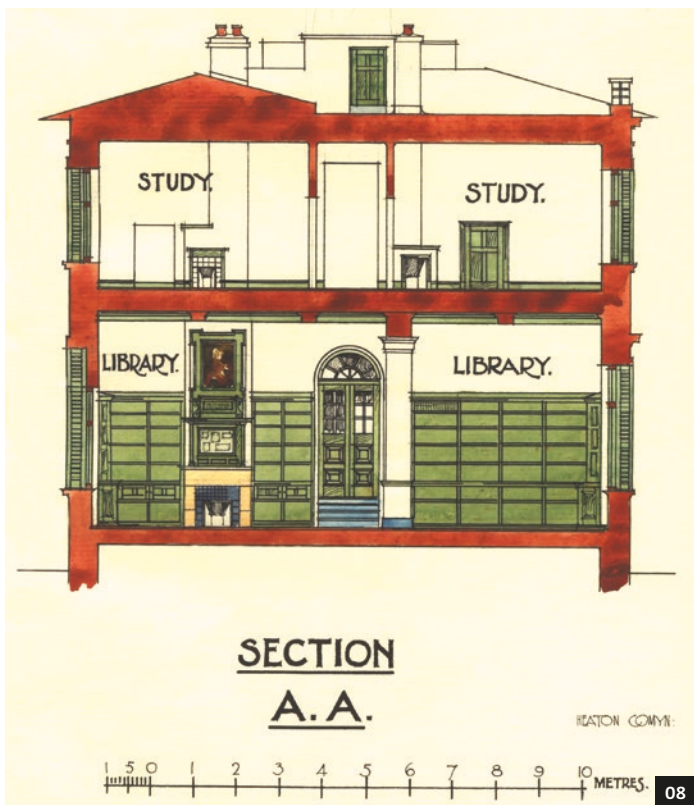
Η συλλογή χαρτών της Βιβλιοθήκης έχει και αυτή εμπλουτιστεί. Στους χάρτες του Finlay προστέθηκαν χάρτες του Αυστριακού Στρατού από τον 19ο αιώνα και ναυτικοί χάρτες του Βρετανικού Ναυτικού από τον 19ο και τις αρχές του 20ού αιώνα. Η Βιβλιοθήκη διαθέτει επίσης βρετανικούς στρατιωτικούς χάρτες από τον Α΄ και τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά και πιο πρόσφατους από τη Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι βρετανικοί, γαλλικοί και αυστραλιανοί χάρτες του Μακεδονικού Μετώπου. Σήμερα η συλλογή αριθμεί περισσότερους από 2.000 χάρτες που καλύπτουν τον ελλαδικό χώρο και ορισμένες περιοχές της ευρύτερης Μεσογείου.

Τη συλλογή χαρτών συμπληρώνει η συλλογή αεροφωτογραφιών που τραβήχτηκαν από το 1943 έως το 1945, κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, από τις συμμαχικές δυνάμεις. Οι φωτογραφίες αυτές επρόκειτο να καταστραφούν μετά τη λήξη του πολέμου, αλλά διασώθηκαν χάρη στον αρχαιολόγο John B. Ward-Perkins (1912–1981) που βρισκόταν στην Ιταλία, όπου και συγκεντρώθηκαν οι αεροφωτογραφίες των συμμαχικών δυνάμεων, το 1946. Ο Perkins αναγνώρισε τη σημασία που είχαν οι φωτογραφίες αυτές για την αρχαιολογική έρευνα και φρόντισε να δοθούν σε επιστημονικά ιδρύματα. Οι περίπου 20.000 αεροφωτογραφίες που καλύπτουν τον ελλαδικό χώρο κατέληξαν στη Βρετανική Σχολή Αθηνών και έχουν όντως φανεί εξαιρετικά χρήσιμες σε πολλούς αρχαιολόγους.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΔΩΡΕΕΣ

Η Βιβλιοθήκη της Βρετανικής Σχολής Αθηνών έχει αποκτήσει τη φήμη μιας βιβλιοθήκης που εξειδικεύεται στην Αρχαιολογία και τη μελέτη της ελληνικής αρχαιότητας εν γένει. Ωστόσο, όπως έχει ήδη αναφερθεί, η συλλογή της καλύπτει και θέματα που αφορούν στη σύγχρονη Ελλάδα. Αυτή η πτυχή της συλλογής ενισχύθηκε το 2018, όταν έγινε αποδεκτή η δωρεά του καθηγητή Richard Clogg και της συζύγου του, Mary Jo. Η δωρεά περιλαμβάνει περισσότερους από 3.000 τόμους βιβλίων και περίπου 30 κουτιά με φυλλάδια και ανάτυπα σχετικά με τη Νεότερη Ιστορία της Ελλάδας, από την περίοδο της Τουρκοκρατίας και εξής, την «καθ' ημάς Ανατολή» και την ιστορία των Βαλκανίων. Η Συλλογή Clogg περιλαμβάνει συγγράμματα που δεν συναντούμε σε άλλες μεγάλες βιβλιοθήκες της Αθήνας και αυτό την καθιστά πολύτιμη. Η απόκτησή της, δε, συνέπεσε σχεδόν χρονικά με τη συμπλήρωση των 200 χρόνων από τον Αγώνα για την Ανεξαρτησία και την αναμενόμενη αύξηση του ενδιαφέροντος για τη μελέτη της σύγχρονης Ελλάδας.

Σε μερικά χρόνια, η Βιβλιοθήκη θα αποτελεί σημείο αναφοράς και για τη μελέτη της Αρχαίας Ελληνικής και Πρώιμης Χριστιανικής Φιλοσοφίας. Η συλλογή του καθηγητή Michael Frede (1940–2007), η οποία προς το παρόν βρίσκεται σε ιδιωτικό χώρο, πρόκειται να περιέλθει επίσημα στην κατοχή της Βρετανικής Σχολής Αθηνών. Η Συλλογή Frede σήμερα περιλαμβάνει περισσότερους από 6.000 τίτλους στους οποίους προστίθενται νέοι κάθε χρόνο. Η Βιβλιοθήκη χρησιμοποιεί

μέρος του επίσιου προϋπολογισμού της για την απόκτηση νέων τίτλων σχετικών με την Αρχαία Φιλοσοφία, έτσι ώστε να υπάρχει όσο το δυνατόν πληρότητα και συνέπεια, όταν η Συλλογή Frede προστεθεί επισήμως στην κυρίως συλλογή της. Κάθε χρόνο, η Βιβλιοθήκη της Βρετανικής Σχολής Αθηνών σε συνεργασία με το Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης διοργανώνει μια διάλεξη προς τιμήν του καθηγητή Frede, η οποία λαμβάνει χώρα στο κεντρικό αναγνωστήριο της βιβλιοθήκης. Ομιλητές είναι συνήθως κάποιος μαθητής του εκλιπόντος καθηγητή.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Η Βιβλιοθήκη της Βρετανικής Σχολής Αθηνών έχει μια ιστορία μεγαλύτερη του ενός αιώνα. Εκτός από την αξιόλογη συλλογή που με τα χρόνια έχει συγκροτήσει, έχει συσπειρώσει γύρω της έναν κύκλο φοιτητών, ερευνητών και ακαδημαϊκών που τη χρησιμοποιούν συστηματικά. Αποτελεί αναμφίβολα το κέντρο μιας διεθνούς ερευνητικής κοινότητας με κοινά ενδιαφέροντα που άπτονται των Ελληνικών Σπουδών.

Είναι μια μη δανειστική βιβλιοθήκη με ευρύχωρα αναγνωστήρια και ένα παράρτημα στο ερευνητικό κέντρο της Κνωσού, όπου υπάρχει μια μικρότερη συλλογή κυρίως για θέματα σχετικά με την Κρήτη, τα νησιά του Αιγαίου και την Κύπρο. Ανταποκρινόμενη στις σύγχρονες προσδοκίες και παρακολουθώντας τις εξελίξεις, η Βιβλιοθήκη παρέχει εδώ και χρόνια στους αναγνώστες της πρόσβαση σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, καθώς και ηλεκτρονικά περιοδικά και βιβλία.

Η Βιβλιοθήκη είναι εξωστρεφής και συνεργάζεται στενά με τις άλλες βιβλιοθήκες Ελληνικών Σπουδών στην Αθήνα και κυρίως με τις βιβλιοθήκες της Αμερικανικής Σχολής Κλασι-

κών Σπουδών, με τις οποίες μοιράζεται τον κοινό βιβλιογραφικό κατάλογο *Ambrosia*, που είναι διαθέσιμος διαδικτυακά. Ο κατάλογός της είναι επίσης προσβάσιμος μέσω του *Library Hub Discover*, που είναι ο ενιαίος κατάλογος των σημαντικότερων ακαδημαϊκών και ερευνητικών βιβλιοθηκών του Ηνωμένου Βασιλείου. Το 2019 συμμετείχε στο συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Βιβλιοθηκών που διεξήχθη στην Αθήνα με μπάνερ στον χώρο του συνεδρίου και ξεναγήσεις των συνέδρων στους χώρους της Βιβλιοθήκης.

Βιβλιογραφία

- Gell William, Sir, *Itinerary of the Morea: being a description of the routes of that peninsula*, printed for Rodwell and Martin by S. Hamilton, London 1817.
Gell William, Sir, *The itinerary of Greece: containing one hundred routes in Attica, Boeotia, Phocis, Locris, and Thessaly*, Rodwell and Martin, London 1819.
Mill John Stuart, *On liberty*, J.W. Parker and Son, London 1859.
Miller William, «The Finlay Library», *The Annual of the British School at Athens* 26 (1923–1925), σ. 46–66.
«The Penrose Memorial Library», *The Annual of the British School at Athens* 10 (1903–1904), σ. 232–242.
Waterhouse Helen, *The British School at Athens: the first hundred years*, British School at Athens / Thames and Hudson, London 1986.
Wilson–Zarganis Penny / Boyd Michael, «The BSA's resources», στο Eleni Calligas / James Whitley (επιμ.), *On Site: British archaeologists in Greece*, Motibo Books, Athens 2005.

09

09
Το κεντρικό αναγνωστήριο της Βιβλιοθήκης (Αίθουσα Penrose) σήμερα.

10
Αεροφωτογραφία στην οποία φαίνεται το βόρειο τμήμα της Ελαφονήσου.

11
Αεροφωτογραφία στην οποία φαίνεται ο λόφος Φιλοπάππου και η Ακρόπολη.

10

1024

4199 680/37 - 13 OCT. '44. F36 // 1000. 27,000' Confidential